

تفسیر سورہ

قدر

سیمای سوره قدر

سوره قدر در مکه نازل شده و همانند دیگر سوره‌های مکی، آیاتش کوتاه و موزون است.

این سوره با اشاره به نزول قرآن در شب قدر آغاز و با بیان اهمیت شب قدر نزد خداوند و برتری آن بر هزار ماه ادامه می‌یابد و با سلام و درود الهی در آن شب پایان می‌پذیرد.

روایات متعددی در فضیلت تلاوت این سوره بعد از سوره حمد در نماز وارد شده است و به کسی که آن را در نماز واجب بخواند خطاب می‌شود: «غفر الله لك ما مضى فاستأنف العمل»^(۱) خداوند گذشته تو را بخشید، از نو آغاز کن. امام رضا علیه السلام فرمود: کسی که در زیارت قبور مؤمنین، سوره قدر را هفت مرتبه بخواند، خداوند آن مردگان و کسی که این سوره را تلاوت کرده است، می‌آمرزد.^(۲)

۱. وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۷۹.

۲. تفسیر نورالثقلین.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

﴿۱﴾ اِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

همانا ما قرآن را در شب قدر نازل کردیم.

نکته‌ها:

- خداوند، امور عالم را از طریق فرشتگان و با واسطه آنان به انجام می‌رساند. لذا در بسیاری از آیات قرآن، فعل‌ها و ضمیرهای مربوط به خداوند به صورت جمع آمده است. چنانکه در آغاز این سوره می‌فرماید: ﴿اِنَّا أَنْزَلْنَاهُ﴾ ما قرآن را نازل کردیم.
- بر اساس نظر مفسران،^(۱) قرآن دو بار نازل شده است. یکبار به صورت یکپارچه در شب قدر که این سوره به آن اشاره دارد و بار دیگر به صورت تدریجی در مدت بیست و سه سال دوره رسالت پیامبر. تعبیرات قرآن نیز درباره نزول این کتاب آسمانی دو گونه است. برخی با واژه ﴿انزّلنا﴾ از ریشه انزال به معنای نزول دفعی آمده و برخی دیگر با واژه ﴿نزلنا﴾ از ریشه تنزیل به معنای نزول تدریجی آمده است.
- از انضمام آیه ﴿اِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ با آیه ﴿شهر رمضان الَّذِي أَنْزَلَ فِيهِ الْقُرْآنَ﴾^(۲) معلوم می‌شود که شب قدر در ماه رمضان است، اما اینکه کدام یک از شب‌های ماه رمضان است، در قرآن چیزی بر آن دلالت ندارد و در روایات نیز به صورت مردّد میان یکی از سه شب آمده است. چنانکه از امام صادق علیه السلام در مورد شب قدر پرسیدند: آن حضرت فرمود: در

۱. تفسیر المیزان.

۲. بقره، ۱۸۵.

شب نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم رمضان جستجویش کن.^(۱) البته معروف میان اهل سنت آن است که شب بیست و هفتم رمضان، شب قدر است.

پیام‌ها:

- ۱- شب قدر، شب شکرگزاری و تشکر از خداوند است. زیرا مهم‌ترین نعمت خداوند بر بشر، یعنی قرآن نازل شده است. «أنا انزلناه في ليلة القدر»
- ۲- ظرف و مظروف باید متناسب باشند. بهترین کتاب در بهترین شب بر بهترین انسان‌ها نازل می‌شود. «أنا انزلناه في ليلة القدر»

﴿ ۲ ﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿ ۳ ﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ

و تو چه دانی که شب قدر چیست؟ شب قدر از هزار ماه بهتر است.

نکته‌ها:

- کلمه «قدر» در قرآن، در چند معنا به کار رفته است:
- الف) مقام و منزلت. چنانکه می‌فرماید: «و ما قدروا الله حقَّ قدره»^(۲) آن گونه که باید، مقام و منزلت الهی را نشناختند.
- ب) تقدیر و سرنوشت. چنانکه می‌فرماید: «جئت علی قدر یا موسی»^(۳) ای موسی تو بنا بر تقدیر (الهی به این مکان مقدس) آمده‌ای.
- ج) تنگی و سختی. چنانکه می‌فرماید: «و من قدر علیه رزقه...»^(۴) کسی که رزق و روزی بر او تنگ و سخت شود...
- دو معنای اول در مورد «لَیْلَةُ الْقَدْرِ» مناسب است، زیرا شب قدر، هم شب با منزلتی است و هم شب تقدیر و سرنوشت است.
- هستی، حساب و کتاب و قدر و اندازه دارد. «و إن من شیء الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا»

۲. انعام، ۹۱.

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۶۰.

۴. طلاق، ۷.

۳. طه، ۴۰.

بقدر معلوم^(۱) هیچ چیز نیست مگر آنکه خزانه آن نزد ماست و جز به مقدار تعیین شده فرو نمی‌فرستیم. حتی مقدار نزول باران از آسمان حساب شده است. ﴿و انزلنا من السماء ماء بقدر﴾^(۲) نه تنها باران، بلکه هر چیز نزد او اندازه دارد. ﴿و کلّ شیء عنده بمقدار﴾^(۳) چنانکه خورشید و ماه، از نظر حجم و وزن و حرکت و مدار آن حساب و کتاب دقیق دارد. ﴿و الشمس و القمر بحسبان﴾^(۴)

□ خداوند در شب قدر، امور یک سال را تقدیر می‌کند، چنانکه قرآن در جایی دیگر می‌فرماید: ﴿فیهما یفرق کلّ امر حکیم﴾^(۵) در آن شب، هر امر مهمی، تعیین و تقدیر می‌شود. بنابراین، شب قدر منحصر به شب نزول قرآن و عصر پیامبر نیست، بلکه در هر رمضان، شب قدری هست که امور سال آینده تا شب قدر بعدی، اندازه‌گیری و مقدر می‌شود.

□ بیدار بودن شب قدر و احیای آن با دعا و نماز و قرآن، مورد سفارش پیامبر و اهل بیت آن حضرت بوده است و در میان سه شب، بر شب بیست و سوم تأکید بیشتری داشته‌اند. چنانکه شخصی از پیامبر پرسید: منزل ما از مدینه دور است، یک شب را معین کن تا به شهر بیایم. حضرت فرمود: شب بیست و سوم به مدینه داخل شو.^(۶)

امام صادق علیه السلام در حالی که بیمار بودند، خواستند که شب بیست و سوم ایشان را به مسجد ببرند^(۷) و حضرت زهرا علیها السلام در این شب، با پاشیدن آب به صورت بچه‌ها، مانع خواب آنها می‌شدند.^(۸)

در روایات آمده است که دهه آخر ماه رمضان، پیامبر بستر خواب خود را جمع نموده و ده شب را احیا می‌داشت.^(۹)

□ در حدیثی طولانی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌خوانیم که حضرت موسی علیه السلام به خدا عرض کرد: خدایا مقام قربت را خواهانم. پاسخ آمد: «قُرْبِي لِمَنْ اسْتَيْقَظَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ»، قرب من، در بیداری

-
۱. حجر، ۲۱.	۲. مؤمنون، ۱۸.	۳. رعد، ۸.
۴. الرحمن، ۵.	۵. دخان، ۴.	۶. وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۳۰۷.
۷. بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۱۶۹.		۸. بحار الانوار، ج ۹۴، ص ۱۰.
۹. تفسیر مجمع البیان.		

شب قدر است.

عرضه داشت: پروردگارا، رحمتت را خواستارم. پاسخ آمد: «رَحْمَتِي لِمَنْ رَحِمَ الْمَسَاكِينَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ»، رحمت من در ترحم بر مساکین در شب قدر است.

گفت: خدایا، جواز عبور از صراط می‌خواهم. پاسخ آمد: «ذَلِكَ لِمَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ لَيْلَةَ الْقَدْرِ»، رمز عبور از صراط، صدقه در شب قدر است.

عرض کرد: خدایا بهشت و نعمت‌های آن را می‌طلبم. پاسخ آمد: «ذَلِكَ لِمَنْ سَبَّحَ تَسْبِيحًا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»، دستیابی به آن، در گرو تسبیح گفتن در شب قدر است.

عرضه داشت: پروردگارا، خواهان نجات از آتش دوزخم. پاسخ آمد: «ذَلِكَ لِمَنْ اسْتَغْفَرَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»، رمز نجات از دوزخ، استغفار در شب قدر است.

در پایان گفت: خدایا رضای تو را می‌طلبم. پاسخ آمد: «رِضَايَ لِمَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»، کسی مشمول رضای من است که در شب قدر، نماز بگذارد.^(۱)

□ از وقایع عجیب تاریخی، ضربت خوردن حضرت علی علیه السلام در شب قدر، در محراب عبادت و به هنگام نماز است. آری، اشرف خلق خدا، در اشرف مکان‌ها و اشرف زمان‌ها، در اشرف حالات، شهید شد.

□ شب جایگاه ویژه‌ای در مسائل معنوی دارد که به چند مورد اشاره می‌کنیم:

خداوند برای اهدای تورات، حضرت موسی را به مناجات شبانه فراخواند: «اربعین لیلۃ»^(۲)

قرآن، زمان مناسب برای استغفار را، هنگام سحر می‌داند: «و بالاسحار هم یتستغفرون»^(۳)

عروج پیامبر به آسمان، به هنگام شب بود. «اسری بعبده لیلاً من المسجد الحرام»^(۴)

پیامبر مأمور بود که مناجات و عبادات شبانه داشته باشد. «و من الیل فتهجد به نافلة

لك»^(۵)، «قم الیل الا قلیلاً»^(۶)

خداوند از عابدان در شب ستایش می‌کند. «یتلون آیات الله اناء الیل»^(۷) و به تسبیح در

۱. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۲۰.

۲. بقره، ۵۱.

۳. ذاریات، ۱۸.

۴. اسراء، ۱.

۵. اسراء، ۷۹.

۶. مؤمل، ۲.

۷. آل عمران، ۱۱۳.

شب سفارش می‌کند. ﴿فَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا﴾^(۱)

خداوند در قرآن، به زمان طلوع فجر و هنگام عصر یک بار سوگند یاد کرده است ولی به هنگام سحر سه بار. ﴿وَاللَّيْلَ إِذَا عَسَعَسَ﴾^(۲)، ﴿وَاللَّيْلَ إِذَا ادْبَرُ﴾^(۳)، ﴿وَاللَّيْلَ إِذَا يَسَّرُ﴾^(۴)

□ طول شب قدر، یک شب کامل کره زمین است که ۲۴ ساعت می‌شود، نه آنکه مخصوص مکان خاصی همچون مکه و آن هم به میزان ۸ ساعت شب آن منطقه باشد. چنانکه مراد از روز عید فطر، یک روز کامل کره زمین است که شامل همه نقاط و مناطق می‌شود.

□ تقارن شب تقدیر بشر با شب نزول قرآن، شاید رمز آن باشد که سرنوشت بشر، وابسته به قرآن است. اگر پیرو قرآن باشد، سعادت و رستگاری و اگر دور از قرآن باشد، شقاوت و بدبختی برای او رقم می‌خورد.

□ ابوذر می‌گوید: به رسول خدا عرضه داشتیم آیا شب قدر در عهد انبیا بوده و امر بر آنان نازل می‌شده و پس از آنکه از دنیا می‌رفتند، نزول امر در آن شب تعطیل می‌شده است؟ حضرت فرمودند: شب قدر تا قیامت هست.^(۵)

□ شاید رمز اینکه شب قدر مخفی است، آن باشد که مردم شب‌های متعدّد را به عبادت بپردازند، کسانی که یک شب آنرا درک کردند مغرور نشوند و کسانی که آنرا درک نکردند، از باقی شب‌ها مأیوس نشوند.

□ در روایات آمده است: «العمل الصالح فيها خير من العمل في الف شهر ليس فيها ليلة القدر»^(۶) کار نیک در شب قدر، بهتر از کار نیک در هزار ماه بدون شب قدر است.

پیام‌ها:

- ۱- برای امور مقدّس، زمان مقدّس انتخاب کنید. ﴿ليلة القدر خير من الف شهر﴾
- ۲- زمان‌ها یکسان نیست، بعضی زمان‌ها بر بعضی دیگر برتری دارد. ﴿ليلة القدر خير من الف شهر﴾

۱. انسان، ۲۶. ۲. تکویر، ۱۷. ۳. مدّثر، ۳۳. ۴. فجر، ۴. ۵. تفسیر برهان. ۶. من لا یحضر، ج ۲، ص ۱۵۸.

﴿۴﴾ تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ

در آن شب، فرشتگان و روح به اذن پروردگارشان برای انجام هر کاری فرود آیند.

نکته‌ها:

- از امام صادق علیه السلام پرسیدند: آیا روح همان جبرئیل است؟ فرمود: جبرئیل از ملائکه است و روح برتر از ملائکه است. سپس این آیه را تلاوت فرمودند: ﴿تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ...﴾^(۱)
- با نزول فرشتگان بر قلب پیامبر و امام معصوم در شب قدر، ارتباط زمین با آسمان، ملک با ملکوت و طبیعت با ماوراء طبیعت برقرار می‌شود.
- روح انواعی دارد:
 - روحی که منشأ تمایلات و شهوات است.
 - روحی که منشأ قدرت و حرکات است. این دو روح، مشترک میان انسان و حیوان است.
 - روحی که منشأ اختیار و اندیشه است، که این روح مختص انسان است.
 - روحی که عقل محض است و جوهر وجودی فرشتگان را تشکیل می‌دهد.
 - روحی که برتر از فرشتگان است و شب قدر همراه آنان به زمین نازل می‌شود.
- در روایات آمده است که با منکران امامت، با سوره قدر احتجاج کنید.^(۲) زیرا بر اساس این سوره، فرشتگان هر سال در شب قدر نازل می‌شوند. در زمان حیات پیامبر بر وجود شریف حضرتش وارد می‌شدند. پس از آن حضرت بر چه کسانی نازل می‌شوند؟ روشن است که هر کسی نمی‌تواند میزبان فرشتگان الهی باشد و باید او همچون پیامبر، معصوم بوده و ولایت امور بشر به عهده او باشد و او کسی جز امام معصوم نیست که در زمان ما، حضرت مهدی علیه السلام می‌باشد و فرشتگان در شب قدر شرفیاب محضرش می‌شوند.

۱. تفسیر برهان.

۲. تفسیر نورالثقلین.

نگاهی به فرشتگان در قرآن^(۱)

فرشتگان، کارگزاران نظام هستی و مأمور انجام فرامین خداوند در اداره امور هستند. در قرآن برای هر دسته از فرشتگان مأموریت و نقش خاصی تعیین شده است و با همان مأموریت نام‌گذاری شده‌اند: «النَّازِعَاتُ»^(۲)، «الصَّافَّاتُ»^(۳)، «الزَّاجِرَاتُ»^(۴)، «النَّاشِرَاتُ»^(۵)، «الفَارِقَاتُ»^(۶)، «الْمُدَبِّرَاتُ»^(۷)

برخی فرشتگان برای حفاظت گماشته شده‌اند. «إِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ»^(۸)

بعضی فرشتگان با اولیاء الهی گفتگو دارند. با زکریا سخن گفتند و او را به فرزندى به نام یحیی بشارت دادند «نَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ»^(۹) و همین فرشتگان با حضرت مریم گفتگو کردند. «إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ»^(۱۰)

در مواردی، سخن از امداد فرشتگان به رزمندگان در جبهه‌های جنگ به میان آمده است. چنانکه در جنگ بدر، خداوند سه هزار فرشته را به یاری مسلمانان فرستاد. «يُمِدُّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ»^(۱۱)

برخی فرشتگان مسئول گرفتن جان مردم هستند. «يَتَوَفَّيْكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ»^(۱۲) و دسته‌ای دیگر، مسئول امور عرش. «يَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ»^(۱۳)

از امتیازات فرشتگان، عبادت دائمی و خستگی‌ناپذیر آنهاست که قرآن می‌فرماید: «وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَ لَا يَسْتَحْسِرُونَ»^(۱۴)، «يَسْبَحُونَ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ»^(۱۵)

از وظایف دیگر فرشتگان، دعا و استغفار برای مؤمنین «يَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ»^(۱۶) و

۱. در نهج البلاغه، خطبه ۱ و ۹۱ درباره ملائکه مطالبی آمده است.

۱. نازعات، ۱.	۳. صافّات، ۱.	۴. صافّات، ۲.
۵. مرسلات، ۳.	۶. مرسلات، ۴.	۷. نازعات، ۵.
۸. انفطار، ۱۰.	۹. آل عمران، ۳۹.	۱۰. آل عمران، ۴۲.
۱۱. آل عمران، ۱۲۴.	۱۲. سجده، ۱۱.	۱۳. حاقّه، ۱۷.
۱۴. سجده، ۱۵.	۱۵. انبیاء، ۲۰.	۱۶. شوری، ۵.

صلوات بر پیامبر اسلام است. ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾^(۱)

فرشتگان درجاتی دارند و همه در یک سطح و مقام نیستند. ﴿مَا مَنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ﴾^(۲)

خداوند، همان گونه که بعضی از انبیا را بر برخی دیگر برتری داده، از میان فرشتگان نیز بعضی را برگزیده است. ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ﴾^(۳)

قدرت تمام فرشتگان یکسان نیست و ظرفیت‌های متفاوتی دارند. ﴿أُولَىٰ اجْنَحَةِ مِثْنَىٰ وَثَلَاثَ وَرِبَاعٍ﴾^(۴) بعضی فرمانبرند و بعضی فرمانده، ولی همه معصوم و امین. ﴿مَطَاعٌ لِّمِثْمٍ﴾^(۵)

ایمان به همه فرشتگان لازم است، ﴿كُلٌّ آمِنٌ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ﴾^(۶) و انکار آنان در کنار انکار خداوند آمده است. ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ﴾^(۷)

فرشتگان، لشکر الهی هستند و تعدادشان را جز خداوند هیچ کس نمی‌داند. ﴿وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾^(۸) و اگر گاهی سخن از تعداد به ظاهر اندک آنان است، نظیر آیه ﴿عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشْرٍ﴾^(۹) که می‌فرماید: مأموران دوزخ نوزده نفرند، دلایل دیگری دارد، نه آنکه به خاطر نداشتن نیرو باشد.

فرشتگان، اطاعت مطلق از خداوند دارند و هر چه را مأمور شوند انجام می‌دهند و هرگز نافرمانی ندارند. ﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾^(۱۰)

آنان بر فرمان خداوند پیشی نمی‌گیرند و فقط فرمان او را عمل می‌کنند. ﴿لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ﴾^(۱۱)

اطاعت آنان آگاهانه و بر اساس تقوای الهی است و در اطاعت، کار خاصی را گزینش نمی‌کنند، بلکه هر کاری که به آنان محوّل شود انجام می‌دهند. ﴿يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾^(۱۲)

۱. احزاب، ۵۶.	۲. صافات، ۱۶۴.	۳. حج، ۷۵.
۴. فاطر، ۲.	۵. تکویر، ۲۱.	۶. بقره، ۲۸۵.
۷. نساء، ۱۳۶.	۸. مدثر، ۳۱.	۹. مدثر، ۳۰.
۱۰. تحریم، ۶.	۱۱. انبیاء، ۲۷.	۱۲. نحل، ۵۰.

- پیامبر اسلام فرمود: آفرینش فرشتگان، همه از نور است. «انّ الله عزّ و جلّ خلق الملائكة من النور»^(۱) و خداوند هیچ موجودی را به اندازه فرشتگان نیافریده است. «ما من شيء مما خلق الله الاكثر من الملائكة»^(۲)
- امام صادق علیه السلام فرمود: فرشتگان، اهل خوردن و آشامیدن و آمیزش جنسی نیستند. «انّ الملائكة لا يأكلون و لا يشربون و لا ینکحون»^(۳)

پیام‌ها:

- ۱- فرشتگان بدون اذن خداوند کاری انجام نمی‌دهند. «تنزل الملائكة... باذن ربهم»
- ۲- تقدیر امور در شب قدر، با نزول و حضور فرشتگان صورت می‌گیرد. «تنزل الملائكة... من كل امر»
- ۳- تقدیر امور در شب قدر، گوشه‌ای از ربوبیت الهی است. «باذن ربهم من كل امر»

﴿ ۵ ﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطَلَعِ الْفَجْرِ

(آن شب) تا طلوع فجر، (سراسر) سلام و درود است.

نکته‌ها:

- «سلام»، یکی از نام‌های خداوند در قرآن است. «هو الله الذی لا اله الا هو الملك القدوس السلام...»^(۴)
- مراد از «سلام» در این آیه، لطف و عنایت ویژه الهی نسبت به بندگان در شب قدر است که سلامت و رحمت و برکت را به دنبال دارد و باب نعمت و عذاب را می‌بندد، زیرا کید و وسوسه شیطان در آن شب مؤثر واقع نشود.^(۵)
- در شب قدر، فرشتگان به زمین نازل می‌شوند و بر هر مرد و زنی که در حال عبادت باشند،

۱. اختصاص، ص ۱۰۹. ۲. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۶۰.

۳. بحار الانوار، ج ۵۶، ص ۱۷۴. ۴. حشر، ۲۳.

۵. تفسیر المیزان.

سلام می‌کنند.^(۱) چنانکه در قیامت نیز با گفتن سلام به استقبال بهشتیان می‌روند: «سلام علیکم طیتم فادخلوها خالدین»^(۲)

پیام‌ها:

- ۱- شب قدر، شب سلامت فکر و روح آدمی و تعالی به سوی خداوند سلام است. «سلام هی حقی مطلع الفجر»
- ۲- شب قدر، شب رحمت است و می‌توان با توبه، الطاف خداوند را به خود جلب کرد. «سلام هی حقی مطلع الفجر»
- ۳- تقدیر امور از سوی خداوند، بر اساس سعادت بشر است، مگر آنکه او خود جز این نخواهد. «سلام هی حقی مطلع الفجر»

«والحمد لله رب العالمین»

۱. تفسیر مجمع البیان. ۲. زمر، ۷۳.